

Βασίλης Αλεξάνης

Πριν

μυθιστόρημα

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Μετάφραση από τα γαλλικά: ΚΑΡΙΝΑ ΛΑΜΨΑ

Δεν βλέπω το χέρι μου. Δεν βλέπω το στιλό. Το αναγνώριζω με την αφή, είναι ένα στιλό διαρκείας. Δεν βλέπω το σημειωματάριο στο οποίο γράφω. Είναι ένα σημειωματάριο με σκληρό δέσιμο, χοντρό, μικρού σχήματος. Είχα πάντα μαζί μου ένα σημειωματάριο στο οποίο κρατούσα σημειώσεις. Μου άφησαν λοιπόν το σημειωματάριο. Μου άφησαν επίσης τα γυαλιά μου. Είναι περίεργο; Περίεργο είναι που εξακολουθώ να τα φορώ. Τα βγάζω πριν κοιμηθώ και τα φορώ πάλι μόλις ξυπνήσω. Είναι παράλογο, αφού δεν βλέπω τίποτε.

– Δεν βλέπουμε τίποτε, γιατί δεν υπάρχει τίποτε να δούμε, λέει η Μαργκερίτ.

Το σκοτάδι είναι πλήρες, συμπαγές. Έχω, ορισμένες στιγμές, την αίσθηση ότι σχηματίζει ένα καλούπι γύρω απ' το σώμα μου, ότι κολλά στο πετσί μου. Δεν είχαμε παρά μια αόριστη ιδέα για το σκοτάδι πριν. Δεν ξέραμε πραγματικά τι ήταν. Ήταν ένα σκοτάδι που τελικά σου επέτρεπε να διακρίνεις το σχήμα των αντικειμένων, που σιγά σιγά αραιώνει. Εδώ δεν αραιώνει καθόλου. Είναι ένα σκοτάδι που δεν μπορείς να το συνηθίσεις.

Άρχισα να γράφω στην πέμπτη σελίδα του σημειωματάριου, γιατί τις τέσσερις πρώτες τις είχα ήδη γεμίσει πριν. Θυμάμαι πως είχα σχεδιάσει, στο πάνω μέρος της δεύτερης σελίδας, το πρόσωπο μιας γυναίκας που είχα δει στο μετρό. Ήταν ένα σκίτσο μάλλον αποτυχημένο, όπως τα περισσότερα απ' τα σκίτσα μου. Είχα αγοράσει αυτό το σημειωματάριο λίγο καιρό πριν σ' ένα χαρτοπωλείο του βουλεβάρτου Σεν Ζερμέν. Το εξώφυλλό του είναι μαύρο. Υπήρχαν σημειωματάρια σε ζωηρά χρώματα. Δεν θέλω να θυμάμαι τα χρώματα, νομίζω πως θα υπέφερα αν έφερνα ξαφνικά στον νου μου ένα χρώμα.

Μόλις γύρισα σελίδα. Κάνω μικροσκοπικά γράμματα για να κερδίζω χώρο. Έχω άραγε τόσα πράγματα να διηγηθώ; Γιατί τιτλοφόρησα αυτό το κείμενο *Πριν*; Κανονικά θα έπρεπε να το ονομάσω *Μετά*. Αλλά συμβαίνουν λίγα πράγματα εδώ. Πού και πού ακούγεται το μετρό που περνάει: είναι η κυριότερη ψυχαγωγία μας. Το ακούμε πολύ αμυδρά. Σε ποια απόσταση περνάει; Στα εκατόν πενήντα μέτρα; Στα πεντακόσια μέτρα; Πόσος καιρός θα μας χρειαστεί για ν' ανοίξουμε μια στοά τέτοιου μήκους; Το συζητάμε συχνά αυτό το θέμα. Διακρίνουμε τη μέρα από τη νύχτα χάρη στον ήχο του μετρό. Όταν δεν το ακούμε για μεγάλο διάστημα, υποθέτουμε ότι είναι νύχτα ή ότι οι οδηγοί κάνουν απεργία. Ακούμε επίσης το άνοιγμα και το κλείσιμο της καγκελόπορτας του νεκρο-

ταφείου. Πρόκειται σίγουρα για ένα πολύ παλιό και πολύ βαρύ κιγκλίδωμα, αφού το τρίξιμό του είναι ουσιαστικά ο μόνος θόρυβος που μας έρχεται απ' έξω. Υποθέτω ότι θ' ακούγαμε μια σύγκρουση αυτοκινήτων, αλλά φαίνεται ότι οι αυτοκινητιστές οδηγούν προσεκτικά όταν περνούν έξω απ' τα νεκροταφεία.

Είναι καλοκαίρι. Η κυρία Μπορντ σκοπεύει να γιορτάσει τα γενέθλια του γιου της, που θα κλείσει τα έντεκα στις 16 Αυγούστου. Σύμφωνα με τον κ. Μαζέ, θα είναι η πρώτη φορά που θα γιορταστούν γενέθλια εδώ. Είναι καλοκαίρι λοιπόν... Για μας αυτό δεν αλλάζει τίποτε: δεν κάνει περισσότερη ζέστη, δεν έχει λιγότερο σκοτάδι και, οπωσδήποτε, δεν πάμε διακοπές. Αποφεύγω να σκέφτομαι το καλοκαίρι, το απαγορεύω στον εαυτό μου, όπως του απαγορεύω να σκέφτεται τα χρώματα. Ήμουν πάντα αλλού το καλοκαίρι, πριν.

– Είμαστε ένα είδος συνταξιούχων, λέει ο Γκαμπριέλ. Συνταξιούχοι που δεν ταξιδεύουν καν.

Γράφω ξαπλωμένος μπρούμυτα. Το πάτωμα είναι καλυμμένο με ξύλινες σανίδες. Μου αρέσει πολύ η μυρωδιά του ξύλου, αλλά αυτό δεν μυρίζει καθόλου. Υποθέτω ότι είναι ποτισμένο από τη δική μου μυρωδιά. Το ύψος του κελιού φτάνει το ενάμισι μέτρο: αυτό ήταν περίπου το ύψος που είχα στη διάθεσή μου στο πατάρι όπου είχα εγκαταστήσει το στρώμα μου. Πέρασα πολύ καιρό, στην

αρχή, καθισμένος σταυροπόδι, να εξερευνώ το ταβάνι – μια πλάκα σχεδόν λεία, πιθανώς από γρανίτη. Τελικά εντόπισα τα τραχιά κι ανώμαλα σημεία στην επιφάνειά της.

– Μοιάζεις σαν να είσαι μονίμως έκπληκτος, μου είπε η μητέρα μου σε μια απ’ τις επισκέψεις μου στο νοσοκομείο.

– Έκπληκτος από τι; τη ρώτησα.

– Δεν ξέρω, είπε.

Αναρωτιέμαι αν δουλεύει το στιλό μου. Τα στιλό διαρκείας λειτουργούν δύσκολα μερικές φορές. Μπορεί να μην έχω γράψει τίποτε ακόμη, να μην έχω αρχίσει αυτό το κείμενο. Να χαράζω λευκές λέξεις. Έγραφα συνήθως με μαρκαδόρο. Έσβηνα με προσοχή τις προτάσεις που δεν μου άρεσαν με μια σειρά μικρών κάθετων γραμμών, ίσου ύψους, που κάλυπταν εντελώς τις λέξεις, τα κενά μεταξύ των λέξεων και την τελεία. Οι διαγραμμένες προτάσεις ήταν σαφώς πιο πολλές από τις άλλες. Σκεφτόμουν μερικές φορές πως είχα περισσότερο ταλέντο στο σβήσιμο παρά στο γράψιμο. Τον τελευταίο καιρό έγραφα

όλο και πιο συχνά με μολύβι, ίσως για να μπορώ να σβήνω τις αδεξιότητές μου, να τις εξαφανίζω εντελώς. Πιέζω με δύναμη το στίλο, αλλά δεν κάνει κανένα θόρυβο. Γλιστράει. Νομίζω ότι σε λίγο θα σταματήσω. Θα ξαναρχίσω αργότερα ή αύριο. Λέω να κάνω καμιά βόλτα, να κουνηθώ λιγάκι, θα πάω να βρω τους άλλους. Τι ώρα μπορεί να είναι; Δεν άκουσα ακόμη το μετρό. Πρέπει να είναι ακόμη νύχτα. Η εναλλαγή ημέρας και νύχτας έδινε κάποια ποικιλία στο πέρασμα του χρόνου, του έδινε κάποιο ρυθμό. Λέγαμε: «Κοίτα, ξημερώνει». Ή ακόμη: «Κοίτα, θα ξημερώσει».

Ξυπνούσα μερικές φορές πριν χαράξει, στις 4.20, στις 5. Κοίταζα τα φυτά μου στις γλάστρες τους, που ήταν τοποθετημένες στο περβάζι του παραθύρου. Παρακολουθούσα την ανάπτυξή τους. Κοίταζα τον ουρανό. Συνήθως ήταν γκριζός. Συνήθως η νύχτα δεν γινόταν ποτέ ολότελα μέρα.

Δεν υπήρχε κανείς στη μεγάλη αίθουσα όταν έφτασα. Περπάτησα πάνω κάτω για αρκετή ώρα, για να ξεμουδιάσουν τα πόδια μου. Εξακολουθούσα να μην ακούω το μετρό. Η μεγάλη αίθουσα είναι το μόνο μέρος όπου μπορούμε να στεκόμαστε όρθιοι, όπου μπορούμε να περπα-

τάμε. Έχει μήκος καμιά εικοσαριά μέτρα, πλάτος δέκα και το ύψος της πρέπει να είναι γύρω στα τρία μέτρα.

Κατάφερα μια φορά ν' αγγίξω το ταβάνι, με τη βοήθεια του Γκαμπριέλ. Ανέβηκα στους ώμους του, ύστερα στηρίχτηκα στα γόνατά μου και σηκώθηκα. Γελούσε, παραπατούσε συνέχεια, κόντεψα να σπάσω τα μούτρα μου. Το ταβάνι αποτελείται από τεράστιους ογκόλιθους, λιγότερο ή περισσότερο επίπεδους, που χωρίζονται μεταξύ τους από σχισμές 2-3 εκατοστών. Ο Γκαμπριέλ είναι βέβαιος ότι βρισκόμαστε σ' ένα παλιό νταμάρι με ακατέργαστους ασβεστόλιθους, που προμήθευε κάποτε πέτρες για χτίσιμο. Τα τοιχώματα της μεγάλης αίθουσας και των στοών πρέπει να είναι ασπριδερά, κρεμώδη.

Προσπάθησα να θυμηθώ τους αριθμούς των σπιτιών στα οποία έζησα. Το πρώτο, που ήταν και το μεγαλύτερο, είχε τον αριθμό 102. Έμεινα επίσης στο 131 ενός στενού, όχι πολυσύχναστου, δρόμου. «Πέρασα απλώς από κάποια σπίτια» σκέφτηκα. Το κτίριο όπου έμενα με τη γυναίκα μου και τα παιδιά μου είχε τον ίδιο αριθμό με κείνο στο οποίο μετακόμισα μόνος. Ο τελευταίος τόπος κατοικίας μου ήταν ένα καμαράκι. Το σπίτι κοντά στη θάλασσα δεν είχε καθόλου αριθμό. Ήταν χτισμένο πάνω στους βράχους. Οι καθρέφτες αντανakλούσαν τη θάλασσα: θύμιζαν πίνακες που με το πέρασμα μιας ψαρόβαρκας ζωντάνευαν ξαφνικά. Η κύρια είσοδος του νεκροταφείου

έχει άραγε αριθμό; Κατά διαστήματα ένας αβάστακτος πόνος με απειλεί. Προς το παρόν κρατιέται σε κάποια απόσταση. Του αρκεί να με παρακολουθεί.

Κάθισα στη συνηθισμένη θέση μου, μια πέτρα σε σχήμα κύβου που εγώ ο ίδιος λείανα με μια άλλη πέτρα κι ένα κομμάτι σίδερο. Είναι τοποθετημένη κοντά στο τοίχωμα. Λείανα επίσης το μέρος του τοιχώματος όπου ακουμπώ την πλάτη μου. Περίμενα. Γι' άλλη μια φορά προσπάθησα να διαπεράσω το σκοτάδι, να δω κάτι. Καθάρισα μάλιστα και τα γυαλιά μου με το πουκάμισό μου. Μήπως είμαστε τυφλοί; Κανείς δεν έχει σπίρτα, ούτε αναπτήρα, ούτε ρολόι που να φωσφορίζει. Έχω την εντύπωση ότι μας κλέβουν τα ρολόγια μας. Η κυρία Μπορντ είναι η μόνη που έχει κρατήσει το δικό της. Εξακολουθεί να το κουρδίζει, από συνήθεια μάλλον. Είχα αποχωριστεί το ρολόι μου πολύ πριν έρθω εδώ, είχα συνειδητοποιήσει ξαφνικά πως έκανε πολύ θόρυβο, πως αποσπούσε υπερβολικά συχνά την προσοχή μου όταν έγραφα. Μου είναι όμως πολύ ευχάριστο εδώ ν' ακούω τον θόρυβο του ρολογιού της κυρίας Μπορντ. Μερικές φορές μαζεύομαστε πολλοί γύρω της, ακριβώς για ν' ακούσουμε το τικ τακ του ρολογιού της. Το ακούμε με θρησκευτική ευλάβεια, πολλή ώρα. Γιατί να έχουμε χάσει την όρασή μας τη στιγμή που ακούμε τόσο καλά; Η Μαργκερίτ ισχυρίζεται ότι ακούει καλύτερα από πριν,

αλλά πρόκειται ίσως για αυταπάτη που οφείλεται στη σιωπή που βασιλεύει εδώ.

Η μία από τις άκρες της μεγάλης αίθουσας προεκτείνεται σε μια στοά μήκους τριάντα μέτρων και πλάτους δύο που σχηματίζει ένα γάμα κεφαλαίο. Είναι χαμηλοτάβανη, πρέπει να σκύψει κανείς για να τη διασχίσει. Αλλά δεν τη χρησιμοποιούμε συχνά, γιατί καταλήγει στην αποθήκη του φύλακα. Αποφεύγουμε να πηγαίνουμε προς τα κει, από φόβο μη μας αντιληφθεί. Πιστεύουμε ότι μένει ακριβώς από πάνω. Ποτέ ωστόσο δεν έχουμε ακούσει τον παραμικρό θόρυβο που να προέρχεται απ' το σπίτι του – πρέπει να διευκρινίσω ότι η πέτρινη σκάλα που το συνδέει με την αποθήκη αποτελείται από τουλάχιστον εξήντα σκαλιά. Ακούμε πολύ καθαρά τα βήματά του όταν κατεβαίνει για να πάρει ένα μπουκάλι. Κατεβαίνει αργά, βαριά. Σίγουρα είναι χοντρός ο τύπος. Μόλις τον ακούμε, τρέχουμε στις τρύπες μας. Δεν έχει έρθει ποτέ μέχρι τη μεγάλη αίθουσα, ίσως μάλιστα ν' αγνοεί και την ύπαρξή της. Αντίθετα, ξέρει για τη στοά που ξεκινάει από την αποθήκη του, αφού έχει κλείσει την είσοδό της με δυο σανίδες από κοντραπλακέ. Αρκέστηκε να τις ακουμπήσει στο άνοιγμα, πράγμα που σημαίνει ότι παραμερίζονται πολύ εύκολα. Εξερευνούμε πάντα την αποθήκη μετά την αναχώρησή του, με την ελπίδα ότι θα έχει αποθηκεύσει ή ξεχάσει κάποιο αντικείμενο που θα μπορούσε να μας

είναι χρήσιμο, έναν σουγιά, έναν αναπτήρα. Δεν έχει ποτέ αποθηκεύσει ή ξεχάσει κάτι ενδιαφέρον.

Υπάρχει μια πραγματική πόρτα στην αποθήκη, που οδηγεί στη σκάλα και είναι κλειδωμένη. Εκτός απ' τα μπουκάλια, ο φύλακας έχει βάλει εκεί ένα στρώμα τυλιγμένο και δεμένο με σπάγκο, πακέτα με περιοδικά, μια στρογγυλή θερμάστρα κάρβουνου, απ' την οποία πήρα το μάνταλο που μου χρησιμεύει στη δουλειά μου, ένα φανάρι ασετυλίνης, πολλά ζευγάρια γυναικεία παπούτσια. Δεν υπάρχει ηλεκτρικό. Ο φύλακας χρησιμοποιεί ασφαλώς φακό.

“Γιατί τιτλοφόρησα αυτό το κείμενο *Πριν*; Κανονικά θα έπρεπε να το ονομάσω *Μετά*. Αλλά συμβαίνουν λίγα πράγματα εδώ. Πού και πού ακούγεται το μετρό που περνάει: είναι η κυριότερη ψυχαγωγία μας. Το ακούμε πολύ αμυδρά. Σε ποια απόσταση περνάει; Στα εκατόν πενήντα μέτρα; Στα πεντακόσια μέτρα; Πόσος καιρός θα μας χρειαστεί για ν’ ανοίξουμε μια στοά τέτοιου μήκους; Το συζητάμε συχνά αυτό το θέμα. Διακρίνουμε τη μέρα από τη νύχτα χάρη στον ήχο του μετρό. Όταν δεν το ακούμε για μεγάλο διάστημα, υποθέτουμε ότι είναι νύχτα ή ότι οι οδηγοί κάνουν απεργία. Ακούμε επίσης το άνοιγμα και το κλείσιμο της καγκελόπορτας του νεκροταφείου.”

Στην κόλαση του Αλεξάκη ανθούν ολοζώντανες αναμνήσεις, εκτυλίσσονται επεισόδια συχνά κωμικά και τόσο αληθινά ώστε ο συγγραφέας καταφέρνει να ξεχάσει πότε πότε αυτό που κυρίως τον βασανίζει, την αρρώστια και τον θάνατο της μητέρας του. Μια από τις πιο καταπληκτικές ιδέες του, που προκαλεί το γέλιο, είναι αυτή η απίστευτη πασιέντζα που ρίχνει στο σκοτάδι, χωρίς τράπουλα, με βοηθό τη μνήμη του.

Le Monde

ISBN: 978-618-03-0868-6

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 80868